

Р. І. Сибірна

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
доктор біологічних наук, професор
кафедри кримінального права і процесу

А. В. Сибірний

Львівський державний університет внутрішніх справ,
кандидат біологічних наук, доцент
кафедри менеджменту

О. В. Хомів

Львівський державний університет внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та економічної безпеки

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНИХ ЕКСПЕРТИЗ

© Сибірна Р. І., Сибірний А. В., Хомів О. В., 2016

Проаналізовано значення ветеринарно-санітарних експертиз у забезпеченні якості та безпечності харчових продуктів для життя і здоров'я громадян. Розглянуто питання обґрунтування призначення ветеринарно-санітарних експертиз, особливостей їх проведення та відповідальності за порушення ветеринарно-санітарних норм і правил.

Ключові слова: ветеринарно-санітарна експертиза, карантин, відповідальність, штрафи.

Р. И. Сибирная, А. В. Сибирный, О. В. Хомив

ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ ВЕТЕРИНАРНО-САНИТАРНЫХ ЭКСПЕРТИЗ

Проанализировано значение ветеринарно-санитарных экспертиз в обеспечении качества и безопасности пищевых продуктов для жизни и здоровья граждан. Рассмотрено вопросы обоснования назначения ветеринарно-санитарных экспертиз, особенности их проведения и ответственности за нарушения ветеринарно-санитарных норм и правил.

Ключевые слова: ветеринарно-санитарная экспертиза, карантин, ответственность, штрафы.

R. Sybirna, A. Sybirnyj, O. Khomiv

FEATURES OF VETERINARY-SANITARY EXPERTISE

Analyzed the importance of veterinary and sanitary expertise in quality assurance and food safety for the life and health of citizens. The question of justification for the appointment of veterinary and sanitary expertise, especially their conduct and responsibility for violation of veterinary-sanitary norms and rules.

Key words: veterinary-sanitary inspection, quarantine, liability, fines.

Постановка проблеми. У сучасних умовах виробництва продуктів харчування в Україні, а також інтенсивного їх імпорту гостро постає питання щодо забезпечення належної якості та

безпеки цих товарів для здоров'я та життя громадян. Важливу роль відіграють державні санітарно-гігієнічна, ветеринарно-санітарна, фітосанітарна та карантинна експертизи, а також карантинний ветеринарно-поліцейський пост, який є тимчасовим об'єктом, що встановлюється на кордоні карантинної зони, відповідно до рішення Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії з метою недопущення поширення інфекції. У зв'язку з цим, актуальним та своєчасним є питання щодо обґрунтування та особливостей проведення, зокрема, ветеринарно-санітарних експертиз.

Аналіз дослідження проблеми. Останнім часом багато наукових розробок присвячується проблемам особливостей проведення товарознавчих, санітарно-гігієнічних, ветеринарно-санітарних, фітосанітарних, екологічних та митних експертиз товарів загалом, та харчових продуктів зокрема [1, 4, 8]. Вивчено методологію та технічні особливості їх проведення (В. А. Макаров, В. П. Фролов, Н. Ф. Шуклін, А. А. Кунаков, І. Г. Серьогін, Г. А. Талапов та ін.). В. І. Хоменко, В. Л. Шаблій, Н. К. Оксамитний, Г. Н. Кругляков вдосконалили методики та методи їх виконання. У роботах В. В. Власенка, Р. Й. Кравціва, В. І. Хоменка та ін. розглянуто порядок оформлення документації та обговорено результативність проведення таких експертиз.

Водночас заслуговують належної уваги питання щодо обґрунтування та сучасних особливостей проведення саме ветеринарно-санітарних експертиз.

Мета статті. Розглянути і проаналізувати необхідність призначення та особливості проведення ветеринарно-санітарних експертиз у сучасних умовах в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ветеринарно-санітарна експертиза – це комплекс діагностичних і спеціальних досліджень з метою оцінки якості і безпеки сировини тваринного і рослинного походження, харчових продуктів, що призначаються для харчування людей, переробки і годівлі тварин. Основним завданням ветеринарно-санітарної експертизи є запобігання інфекційним та інвазійним хворобам людей, характерних для тварин, збудники яких передаються через харчові продукти, кормові та технічні продукти тваринного та рослинного походження [3, с. 233]. Їх проводить регіональна служба державного ветеринарного контролю на державному кордоні та транспорті державного ветеринарного контролю відповідно до чинного законодавства України

Ветеринарно-санітарну експертизу проводять з метою:

- виявлення і запобігання розповсюдженню хвороб, визначених відповідними нормативними документами і для виявлення яких застосовують вірусологічні, бактеріологічні, серологічні, гістологічні, паразитологічні, радіологічні лабораторно-діагностичні дослідження;

- запобігання появі нових хвороб, небезпечних для людей і тварин;

- захисту населення від вживання продуктів, які можуть бути шкідливими внаслідок щеплення тварин вакцинами від ящуру, а також тих, що лікувалися від сибірки, лікування тварин антибіотиками з лікувальною і профілактичною метою, застосування гормональних препаратів для прискорення росту;

- виявлення постраждалих від поширених заразних і незаразних хвороб;

- гарантування безпеки сировини і продуктів харчування тваринного походження;

- захисту території України від занесення інфекційних, інвазійних хвороб з іноземних держав [9, с. 155].

Крім того, ветеринарно-санітарна експертиза переслідує такі цілі:

- запобігання занесенню на територію України з територій інших держав особливо небезпечних хвороб, спільних для тварин і людей;

- здійснення державного ветеринарного контролю за дотриманням ветеринарних вимог під час міжнародних і внутрішньодержавних перевезень усіх видів тварин (враховуючи птахів, хутрових звірів, лабораторних, зоопаркових, домашніх тварин та інших представників фауни, а також ембріонів, запліднену ікру тощо), продуктів тваринного походження (м'яса і м'ясопродуктів, молока і молокопродуктів, яєць, риби і рибопродуктів, продуктів бджільництва, сперми тощо),

сировини тваринного походження (шкір, вовни, волосу, хутра, пуху, пір'я, залоз внутрішньої секреції, кишок, рогів, копит, кісток, легенів, печінки, інших м'якушевих субпродуктів, жовчі, крові, вакцин тощо), кормів, ветеринарних препаратів, біологічних, мікробних, вірусних культур та грибів, предметів колекціонування тваринного походження, засобів ветеринарної медицини, а також предметів і матеріалів, які можуть бути носіями збудників інфекційних захворювань тварин та інших вантажів, підконтрольних службі ветеринарної медицини;

– з'ясування ступеня дотримання юридичними та фізичними особами ветеринарно-санітарних вимог під час імпорту, експорту та транзиту через територію України підконтрольних вантажів;

– контроль разом з іншими службами у пунктах пропуску через державний кордон України ручної поклажі пасажирів і туристів з метою недопущення перевезення ними через державний кордон заборонених продуктів тваринного походження;

– контроль за ветеринарно-санітарним станом автомобільного транспорту, суден, літаків, вагонів, контейнерів, складських приміщень, карантинних баз, навантажувально-розвантажувальних майданчиків та інших спеціальних споруд, дезінфекційних і промивних комплексів, а також за накопиченням та утилізацією сепарацій у міжнародних повітряних, морських портах і міжнародній пошті, на прикордонних залізничних станціях та автошляхах.

До компетенції ветеринарно-санітарної експертизи також належать такі питання, як гігієна забою тварин і переробка отриманих від них продуктів, післязабійна експертиза туш і органів, лабораторне дослідження продуктів тваринного і рослинного походження, ветеринарно-санітарна оцінка м'яса, молока, риби та продуктів їх переробки, методи знезаражування умовно придатних і непридатних до харчування продуктів, експертиза дичини, проведення досліджень з метою сертифікації [2, с. 189]. Ветеринарно-санітарна експертиза може проводитися окремо або бути частиною товарознавчої експертизи.

Об'єктами ветеринарно-санітарної експертизи є продовольча, шкіряна, хутрова та інша сировина, а також харчові продукти тваринного і деякі рослинного походження.

Суб'єктами державної ветеринарно-санітарної експертизи є особи, які мають відповідну вищу або середню спеціальну освіту. Фельдшер ветеринарної медицини може займатись підприємницькою ветеринарною діяльністю під контролем лікаря ветеринарної медицини [8, с. 15].

Громадяни та посадові особи, винні в порушенні законів, інших нормативно-правових актів, притягуються до відповідальності згідно із законодавством, найчастіше на них накладаються штрафи – від 20 неоподатковуваних мінімумів доходів для громадян і до 100 – для посадових осіб.

Заборонено реалізацію і використання для харчових цілей м'яса, м'ясних продуктів, інших продуктів забою тварин, а також молока, молочних продуктів, яєць, інших продуктів, які не пройшли ветеринарно-санітарну експертизу. Молоко, молочні продукти, яйця, мед допускаються до продажу тільки з господарств, благополучних щодо хвороб тварин та птиці, що повинно бути підтвержене відповідними ветеринарними документами.

До ввезення в Україну допускаються тільки здорові тварини, а також продукти тваринництва, отримані від здорових тварин з країн, благополучних щодо хвороб тварин, з дотриманням вимог ветеринарного законодавства України і умов, передбачених міжнародними угодами [5, с. 156].

Для запобігання занесенню заразних хвороб з-за кордону на державному кордоні України створено прикордонні та транспортні пункти державного ветеринарно-санітарного контролю.

Результати ветеринарно-санітарної експертизи оформляють у вигляді довідок (на ринках) або ветеринарного свідоцтва. Свідоцтво можна використати під час проведення товарознавчої експертизи і для оформлення й видачі сертифіката відповідності [6, 9, с. 139].

Юридичні і фізичні особи, які здійснюють заготівлю, транспортування, зберігання, переробку і торгівлю тваринами та сировиною і продуктами тваринного походження, зобов'язані виконувати вимоги законодавства щодо охорони здоров'я тварин і забезпечення виробництва високоякісної продукції [7, с. 15].

Підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, діяльність яких пов'язана з вирощуванням та заготівлею тварин, виробництвом, переробкою, зберіганням, транспортуванням і реалізацією тварин, продуктів та сировини тваринного і рослинного походження, з

виробництвом та реалізацією засобів захисту тварин, здійсненням лабораторної діагностики та наданням ветеринарних послуг, несуть відповідальність у вигляді штрафу за:

- порушення ветеринарних норм і правил, зоогігієнічних нормативів, крім тих, що передбачені законом, – у розмірі двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- порушення правил щодо карантину тварин або інших карантинних обмежень – у розмірі шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- переміщення через державний кордон без обов'язкового проведення ветеринарно-санітарної експертизи підконтрольних ветеринарному нагляду вантажів – у розмірі вартості ввезеної продукції;
- реалізацію ввезених на територію України продуктів та сировини тваринного походження, кормів для тварин, які не пройшли в Україні ветеринарно-санітарної експертизи, – у розмірі вартості реалізованої продукції;
- реалізацію на території України засобів захисту тварин, засобів ветеринарної медицини, незареєстрованих в Україні, – у розмірі вартості реалізованої продукції;
- ухилення від пред'явлення або непред'явлення тварин для проведення ветеринарного огляду, обов'язкових заходів (дослідження, щеплення, обробки) щодо профілактики хвороб тварин, а також незабезпечення надійної фіксації тварин для їх проведення – у розмірі двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- виготовлення харчових продуктів із сировини тваринного походження, забороненої для використання, зокрема з м'яса із трупів тварин, уражених електричним струмом, отруєних хімікатами, утоплених, вимушено дорізаних, що не пройшли ветеринарно-санітарної експертизи тощо – у розмірі вартості виготовлених продуктів;
- ухилення від обов'язкової ветеринарно-санітарної експертизи продуктів (продукції) тваринного і рослинного походження – у розмірі трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- надання власниками торговельних об'єктів дозволу на реалізацію продуктів (продукції) тваринного і рослинного походження, що не пройшли ветеринарно-санітарної експертизи – у розмірі шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- реалізацію продуктів та сировини тваринного і рослинного походження у місцях, не відведених для цього або таких, що не пройшли ветеринарно-санітарної експертизи – у розмірі чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- ухилення від виконання або неналежне виконання приписів державних інспекторів ветеринарної медицини – у розмірі шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Висновки. Тому у разі виявлення карантинних заразних хвороб тварин ветеринарно-санітарна служба надсилає приписи управлінню залізниці, автомобільного транспорту, повітряного сполучення, морському чи річковому пароплавству, а на підставі рішень місцевих органів влади здійснюється закриття станцій, аеропортів, портів, причалів з метою локалізації та подальшого нерозповсюдження інфекції.

З метою кваліфікованого проведення ветеринарно-санітарних експертиз перспективним напрямком має стати механізм гарантування дотримання національних та міжнародних стандартів, внесення відповідних змін у законодавство, запровадження дієвих штрафних санкцій за порушення правил та порядку проведення ветеринарно-санітарних експертиз.

1. Гамідуллаєв С. М. Товарознавство та експертиза продовольчих товарів : навч. посіб. / С. М. Гамідуллаєв, Є. В. Іванова, С. Л. Миколаєва, В. М. Симонова. – СПб. : Альфа, 2000. – 432 с.
2. Гамов В. К. Експертиза продовольчих товарів : навч. посіб. / В. К. Гамов, Ж. П. Павлова, Ю. М. Колмогоров. – Владивосток : Вид-во ДВГАЕУ, 2000. – 248 с.
3. Дубцов Г. Г. Товарознавство харчових продуктів / Г. Г. Дубцов. – К. : Майстерність: ВШ, 2001. – 264 с.
4. Ємченко І. В. Експертиза товарів / І. В. Ємченко, А. П. Батутіна. – К. : ЦУЛ, 2013. – 278 с.
5. Жіряєва Є. В. Товарознавство. – 2-е вид. / Є. В. Жіряєва. – СПб. : Пітер, 2012. – 416 с.
6. Закон України “Про

вилучення з обігу, переробки, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції” від 14.01.2000 № 1393-XIV. 7. Закон України “Про захист прав споживачів” від 23.12.1991 р. (18.06.1997 р.). 8. Кунаків А. А. Судова ветеринарно-санітарна експертиза / А. А. Кунаків, І. Г. Серьогін, Г. А. Таланов. – К. : Колос, 2007. – 216 с. 9. Ліфиць І. М. Стандартизація, метрологія та сертифікація : підручник / І. М. Ліфиць. – М. : Юрайт-Издат, 2007. – 399 с.

REFERENCES

1. Gamidullayev S. M., Ivanova Y. V., Mykolayeva S. L., Symonova V. M. *Tovaroznavstvo ta ekspertyza prodovolchyh tovariv [Commodity expertness and examination of food]* Sankt-Peterburg, Alpha, 2000. 432 p. 2. Gamov V. K., Pavlova G. P., Kolmogorov Y. M. *Ekspertyza prodovolchyh tovariv [Examination of food]* Vladyvostok, DVGAEU, 2000. 248 p. 3. Dubcov G. G., *Tovaroznavstvo harchovyh produktiv [Food commodity expertness]* Kyiv, Majsternist, 2001. 264 p. 4. Yemchenko I. V., Batutina A. P. *Ekspertyza tovariv [Examination of goods]* Kyiv, CUL, 3013. 278 p. 5. Zhiriajeva Y. V. *Tovaroznavstvo [Commodity expertness]* Sankt-Peterburg, Piter, 2012. 416 p. 6. *Pro vyluchennia z obigu, pererobky, utylizaciju, znyshchennia abo podalshe vykorystannia nejakisnoji ta nebezpechnoji produkciji: Zakon Ukrainy vid 14.01.2000 roku № 1393-XIV [Pro retirement, processing, recycling, destruction or further use of low-quality and dangerous products]*. 7. *Pro zakhyst prav spozhyvachiv: Zakon Ukrainy vid 23.12.1991 roku (18.06.1997 roku) [Pri consumer protection]*. 8. Kunakiv A. A., Seriogin I. G., Talanov G. A. *Sudova veterynarno-sanitarna ekspertyza [Justice veterinary-sanitary examination]* Kyiv, Kolos, 2007. 216 p. 9. Lifyc I. M. *Standartyzacija, metrologija ta sertyfikacija [Standardization, Metrology and Certification]* Moskow, Jurait-Izdat, 2007. 399 p.